

Zbigniew Krzysztof Knop

Święty Wincenty a Paulo (1581-1660) : jego dzieła w Polsce

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 2, 53-57

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zbigniew Krzysztof KNOP

Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa z siedzibą w Poznaniu

**ŚWIĘTY WINCENTY A PAULO (1581-1660).
JEGO DZIEŁA W POLSCE**

Święty Wincenty urodził się 24 kwietnia 1581r. w małej wiosce Pouy w pobliżu Dax. Był trzecim dzieckiem Jana de Paul i Bertrandy z domu de Moras. W dzieciństwie pomagał swoim rodzicom w pracach domowych i na roli oraz pilnował trzody. W latach 1595-1597 dzięki poświęceniu rodziny i wydatnej pomocy sędziego de Cometa, Wincenty uczył się w kolegium franciszkanów w Dax. Zachęcany przez rodzinę Wincenty zdecydował się zostać kapłanem i w ten sposób zrobić życiową karierę. 20 grudnia 1596 r. przyjął tonsurę i święcenia niższa. W roku 1597 rozpoczął studia w Saragossie, które przerwała śmierć ojca w 1598r. Święcenia subdiaconatu przyjął 19 września 1598r. w Tarbes. Trzy miesiące później otrzymał święcenia diakonatu. 23 września 1600 r. w Château-l'Eveque przyjął święcenia kapłańskie i od razu rozpoczął starania o probostwo w Thil w diecezji Dax. Gdy zdobycie tego beneficjum okazało się niemożliwe udał się z pielgrzymką do Rzymu. Po powrocie ukończył studia teologiczne w Tuluzie. Uzyskał stopień bakalaureata z teologii.

Z treści listów księdza Wincentego pisanych do sędziego de Cometa dowiadujemy się o jego dziwnej przygodzie. Pewna osoba z Castres zapisała mu w testamencie dużą sumę pieniędzy. Okazało się, że dłużnik tej osoby, od którego Wincenty otrzymał odebrać pieniądze przeniósł się do Marsylii. Z trudnościami udało mu się w końcu odzyskać spadek. Wyruszył w drogę powrotną statkiem z Marsylii do Narbony. Na statek napadli piraci. Podróżnych i załogę zabrali do Tunezji i sprzedali jako niewolników. W ciągu dwóch lat 1605-1607 Wincenty był sprzedawany cztery razy. Ostatni właściciel był renegatem z Nicei. Pod wpływem księdza Wincentego nawrócił się. Obaj uciekli przedostając się najpierw łodzią do Aigues-Mortes, a potem do Awinionu. Z Awinionu ksiądz Wincenty udał się do Rzymu, aby zabiegać o intratne beneficjum. Nie udało się mu jednak zrealizować tych planów. W roku 1608 wrócił do Paryża i został kapelanem ekskrólowej Małgorzaty de Valois. W tym czasie odwiedzał chorych w Szpitalu Miłosierdzia. Ludzka bieda i cierpienie chorych zrobiły na nim tak wielkie wrażenie, iż postanowił poświęcić całe swoje życie służbie ubogim. W roku 1612 został proboszczem w Clichy. Był bardzo gorliwym duszpasterzem. Po roku opuścił jednak swoją parafię. Został kapelanem i kierownikiem duchowym rodziny de Gondi oraz wychowawcą ich synów.

W roku 1617 w Gannes wyspowiadał umierającego wieśniaka, który przyznał się publicznie, że bez tego wyznania grzechów byłby na pewno potępiony. To wydarzenie skłoniło księdza Wincentego do wygłoszenia kazania o konieczności odprawienia spowiedzi generalnej z całego życia. Wygłosił je w Folleville 25 stycznia 1617r. W niedzielę 20 sierpnia 1617r. dowiedział się o dramatycznej sytuacji biednej rodziny mieszkającej na skraju wsi. Powiedział o tym w kazaniu prosząc o pomoc. Parafianie okazali miłosierną pomoc. Ksiądz Wincenty postanowił założyć w swojej parafii Bractwo Miłosierdzia, które miałyby spieszyć z pomocą potrzebującym. 8 grudnia 1617 roku Bractwo zainaugurowało swoją działalność.

Rodzina de Gondi skłoniła księdza Wincentego, aby wrócił do ich paryskiego domu. Stało się to 23 grudnia 1617 r. Po powrocie ksiądz Wincenty rozpoczął misje parafialne w ich posiadłościach. Pomagali mu zaproszeni księża. Ewangelizacja wyagała jednak na stałe większej liczby księży. 17 kwietnia 1625 r. państwo de Gondi i ksiądz Wincenty podpisali kontrakt fundacyjny na bazie, którego w przyszłości powstało Zgromadzenia Misji.

W paryskich parafiach powstało z jego inicjatywy wiele Bractw Miłosierdzia. Należały do nich przede wszystkim zamożne kobiety chcące nieść pomoc ubogim i chorym. Przyjęły one później nazwę Pań Miłosierdzia. Do księdza Wincentego zaczęły zgłaszać się dziewczęta, które chciały poświęcić całe życie służbie ubogim. Z tych kandydatek 29 listopada 1633r. powstało Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia. Formację duchową i opiekę nad nimi ksiądz Wincenty zlecił Pani Miłosierdzia Ludwice de Marillac.

Zgromadzenie Misji rozpoczęło we Francji wielkie dzieło reewangelizacji. Misjonarze głosili misje parafialne. W latach 1625-1660 kapłani tylko dwóch paryskich domów Zgromadzenia przeprowadzili 840 misji. W roku 1623 ksiądz Wincenty, będący od 8 lutego 1619 r. Generalnym Kapelanem Galer, zorganizował misje dla galerników przebywających w Bordeaux. Spełniając prośby biskupów diecezjalnych kapłani Zgromadzenia Misji przez rekolekcje przygotowywali kandydatów do święceń kapłańskich. Okres przygotowania przedłużył się z dwóch miesięcy do dwóch lat i dał początek seminariom duchownym. Pierwsze seminarium w duchu wincentyńskim powstało w 1642r. w Annecy. Działalność ewangelizacyjna Zgromadzenia Misji przekroczyła granice Francji. W roku 1641 pierwsi misjonarze udali się do Włoch; w 1645 r. do Irlandii; w 1651r., na życzenie królowej Ludwiki Gonzagi, do Polski. Pod koniec życia ksiądz Wincenty a Paulo udoskonalał rozpoczęte dzieła. W 1655 r. uzyskał papieskie zatwierdzenie ślubów składanych w Zgromadzeniu Misji. W 1658 r. przekazał współbraciom tekst *Regul wspólnych*. Z wiekiem pogarszał się stan zdrowia księdza Wincentego. Powracały dawne dolegliwości i skutki przebytych chorób. W 1660 r. nie wychodził już ze swojego pokoju. Ksiądz Wincenty a Paulo zmarł 27 września 1660 r. o godzinie 4.45. 21 sierpnia 1729 r. został beatyfikowany, a 16 czerwca 1737 r. kanonizowany.

W 1885 r. ogłoszono św. Wincentego a Paulo patronem wszystkich dzieł miłosierdzia, które mają związek z jego duchowością.

ZGROMADZENIE MISJI W POLSCE

Sytuacja polityczno-gospodarcza w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII w. była tragiczna. Wojny wyniszczyły kraj. Szerząca się nędza i głód pogłębiały kryzys moralny w narodzie.

Królowa Polski Maria Ludwika Gonzaga dostrzegła potrzebę niesienia pomocy materialnej i duchowej biednemu ludowi. Wykazywała również troskę o duchową formację kleru diecezjalnego. Królowa prosiła księdza Wincentego o skierowanie do Polski kapłanów ze Zgromadzenia Misji, którzy pomogliby w rozwiązywaniu aktualnych problemów.

Pierwsi kapłani Zgromadzenia Misji, w liczbie czterech, przybyli do Polski w listopadzie 1651 r. Najpierw mieszkali w domku na przedmieściach Warszawy. W 1652 r. królowa ofiarowała Misjonarzom parafię w Sokółce koło Białegostoku. W grudniu 1653 r. przekazała Zgromadzeniu parafię Świętego Krzyża w Warszawie.

W latach 1679-1696 wybudowano nową świątynię na miejscu zniszczonego drewnianego kościołka.

Warunkiem rozpoczęcia działalności misyjnej w Polsce było opanowanie języka. Do tego czasu misjonarze prowadzili duszpasterstwo Francuzów mieszkających w Warszawie oraz otaczali opieką duchową Siostry Miłosierdzia przybyłe do Polski w 1652 r.

Pierwsze misje ludowe Misjonarze przeprowadzili w 1654 r. w parafii Świętego Krzyża w Warszawie i w Skułach. Następnym sześciu Misjonarzy przysłał ksiądz Wincenty do Polski w 1654 r. W 1675 r. przy parafii Świętego Krzyża w Warszawie utworzono pierwsze Seminarium diecezjalne pod zarządem misjonarskim. Biskupi powierzyli również Misjonarzom zarząd Seminarium Chełmińskiego (1677) i Seminarium Zamkowego w Krakowie (1682).

W 1685 r. Misjonarze utworzyli dom w Wilnie; w 1687 r. objęli Seminarium w Przemysłu, a w 1700 r. w Gnieźnie. Darowizny biskupa Jana Małachowskiego pozwoliły Misjonarzom za zakup w 1686 r. domku i okolicznych łąk na Stradomiu w Krakowie. Kupiono również kilka kamienic i Pałac Wielopolskich. Prace budowlane przeprowadzone w latach 1693-1695 i 1719-1728 umożliwiły prowadzenie rekolekcji dla kandydatów do kapłaństwa na krakowskim Stradomiu.

Na IV Konwencie Generalnym Zgromadzenia Misji Przełożony Generalny erygował Polską Prowincję. Domem centralnym został Dom Świętego Krzyża w Warszawie. Pierwszym Wizytatorem Polskiej Prowincji Zgromadzenia Misji został ksiądz Bartłomiej Tarło (1685-1710). Wówczas w trzech domach Zgromadzenia w Polsce pracowało 21 księży i 6 braci.

W 1708 r. Prowincja Polska liczyła już siedem domów z 29 kapłanami i 20 braćmi, a w 1772 r. trzydzieści domów ze 193 księżmi i 59 braćmi. Po I rozbiore w 1772 r. sytuacja Zgromadzenia Misji w Polsce uległa pogorszeniu. Misjonarzy dotknęła kasata. W zaborze austriackim zlikwidowano dziewięć domów misjonarskich. W zaborze pruskim misjonarze mogli prowadzić swoją działalność do połowy XIX wieku. W latach trzydziestych XIX wieku uległy kasacie domy w Poznaniu, Gnieźnie i Chełmnie. Zgromadzenie przerwało działalność na terenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Misjonarze wrócili do Poznania w 1858 r. i pracowali do 1863 r.

W okresie niewoli narodowej powstały trzy Prowincje Zgromadzenia Misji: Prowincja Litewska (1794-1842), Prowincja Warszawska (1794-1864) i Prowincja Krakowska (1865-1918). Na początku XX wieku Zgromadzenie Misji rozpoczęło pracę wśród emigracji polskiej w Niemczech, Danii i Anglii. W 1903 r. powstało duszpasterstwo polonijne w Brazylii i Stanach Zjednoczonych.

Trudny dla Zgromadzenia był okres I wojny światowej. 32 księży zostało wcielonych do wojska jako kapelani. 41 kleryków i 17 braci przydzielono do oddziałów liniowych i sanitarnych. W czasie działań wojennych zginęło 6 kleryków i 5 braci. Zniszczeniu uległo wiele kościołów i domów misjonarskich.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. zaczęła odradzać się Polska Prowincja Księża Misjonarzy. Misjonarze rozpoczęli od nowa pracę duszpasterską przy kościele Świętego Krzyża w Warszawie i podjęli się prowadzenia Konwiktów dla duchownych studiujących na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego.

O rozwoju Polskiej Prowincji Księży Misjonarzy świadczy fakt, że w 1939r. posiadała 18 domów na terenie Polski ze 132 księżmi i 62 braćmi. Poza granicami kraju znajdowało się 18 domów ze 119 księżmi i 5 braćmi.

Misjonarze prowadzili własne studium filozoficzno-teologiczne, które w 1939r. liczyło 158 kleryków. W misjonarskim Niższym Seminarium Duchownym w Krakowie kształciło się 200 uczniów.

W okresie międzywojennym misjonarze podejmowali różnorodne formy działalności duszpasterskiej, charytatywnej, dydaktyczno-wychowawczej, a także wydawniczej. W czasie okupacji hitlerowskiej Misjonarze w miarę możliwości próbowali kontynuować dotychczasową pracę. Spotykały ich represje ze strony Niemców. Wielu kapłanów za działalność religijno-patriotyczną poniosło śmierć lub znalazło się w obozach koncentracyjnych. W czasie II wojny światowej Zgromadzenie Misji poniosło niepowetowane straty personalne: 5 księży i 2 braci zostało rozstrzelanych; 12 księży, 4 braci i 1 kleryk zginęło w obozach koncentracyjnych; 3 kapłanów zginęło w wyniku działań wojennych, a 1 ksiądz zginął.

Po zakończeniu II wojny światowej kapłani Zgromadzenia Misji zostali zmuszeni do opuszczenia polskich terenów zajętych przez ZSRR. W odpowiedzi na prośby Administratorów Apostolskich Ziemi Zachodnich Zgromadzenie Misji otoczyło opieką duszpasterską repatriantów ze Wschodu. Tylko na terenie dawnej diecezji gorzowskiej, a dzisiejszej zielonogórsko-gorzowskiej w ciągu 50 lat pracowało około 200 kapłanów Zgromadzenia Misji. Misjonarze pracowali także w duszpasterstwie parafialnym Archidiecezji Wrocławskiej.

Zgromadzenie Misji włączyło się również w dzieło kształcenia i formacji duchowej kleru diecezjalnego w Diecezjalnym Seminarium w Gorzowie Wielkopolskim (1947) oraz Biskupim Seminarium Duchownym w Gdańsku (1957).

Aktualnie Polska Prowincja Zgromadzenia Księży Misjonarzy św. Wincentego a Paulo:

- prowadzi działalność misyjną na Madagaskarze od 1970 r. i w Zairze od 1976 r.;
- prowadzi działalność duszpasterską na Białorusi, Ukrainie i w Rosji;
- udziela pomocy personalnej innym Prowincjom Zgromadzenia lub diecezjom, w których brakuje kapłanów – Austria, Belgia, Boliwia, Brazylia, Dania, Francja, Holandia, Kongo, Luksemburg, Niemcy, Portoryko, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Tajwan, Węgry,
- prowadzi działalność w duszpasterstwie parafialnym;
- otacza opieką duchową Siostry Miłosierdzia;
- zajmuje się formacją duchową i intelektualną kleru zakonnego i diecezjalnego w seminariach duchownych;
- otacza opieką duchową chorych w szpitalach i Domach Opieki Społecznej;
- prowadzi na szeroką skalę działalność charytatywną (jadłodajnie, świetlice środowiskowe, opieka nad dziećmi z biednych rodzin i rodzin patologicznych).

Bibliografia polska

L. Acami: *Żywot Sługi Bożego Wincentego a Paulo*, Kraków 1688, Warszawa 1782

E. Broglie: *Św. Wincenty a Paulo*, Kraków 1926

-
- L.W.E. Bougaud: *Żywot św. Wincentego a Paulo*, Kraków 1912
- J. Calvet: *Święty Wincenty a Paulo*, Nakładem ks. Ks. Misjonarzy, Kraków 1912
- G. Hunermann: *Ojciec ubogich. Święty Wincenty à Paulo*, Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia, Kraków 1989
- Katalog Rodziny Wincentyńskiej 2008/2009*, Kuria Prowincjalna, Kraków 2008
- H. Lavedan: *Powiernik galerników*, PAX, Warszawa 1971
- L. Mezzadri: J.M. Romàn, *Historia Zgromadzenia Misji*, t.1 i 2, Instytut Wydawniczy Księża Misjonarzy „Nasza Przeszłość”, Kraków 1995
- A. Oracjo: *Święty Wincenty a Paulo. Duchowość. Teksty*, Instytut Wydawniczy Księża Misjonarzy „Nasza Przeszłość”, Kraków 1987
- J.M. Romàn: *świątyni Wincenty a Paulo. Biografia*, Instytut Wydawniczy Księża Misjonarzy „Nasza Przeszłość”, Kraków 1990
- J.E. Rybolt: *Drogi św. Wincentego a Paulo. Przewodnik po miejscach wincentyńskich we Francji*, Instytut Wydawniczy Księża Misjonarzy „Nasza Przeszłość”, Kraków 2006
- Życie św. Wincentego a Paulo*, Kraków 1897
- Życie św. Wincentego a Paulo*, Kraków 1906